

Het oude ambacht

Groepstherapie en onderzoek komen niet vaak in één zin voor. Het is veelal aan onderzoek uit de jaren vijftig te danken dat we een rijkdom hebben aan voorspellende factoren in een groep. Met name onderzoekers als Levine en Whitaker & Lieberman (Remmerswaal, 2015; De Haas, 2010) brachten een denkrichting voort om te snappen wat er gebeurt in groepen. Het bestuderen van Yaloms boeken geeft vervolgens handvatten om deze groepsprocessen te kunnen sturen in de richting van verandering bij de cliënten en de groep op zichzelf (Yalom & Leszcz, 2008).

We hebben vervolgens een grote traditie in Nederland gekregen om groepsdynamische groepstherapie te doen (Claassen, 2014), maar dus niet in combinatie met onderzoek. Er is niet gekeken naar het effect van groepstherapie. De vraag of cliënten met stoornis X kunnen profiteren van groepstherapie is in de jaren zeventig, tachtig en negentig niet gesteld. Er leek ook geen noodzaak voor te zijn; de overtuiging van de werking en het helende effect bij de cliënten gold.

Momenteel bevinden we ons al twee decennia in een periode waarin methodisch werken, *evidence based* en het aanhangen van een therapeutische stroming bepalend is voor ons dagelijks werk in de ggz. Het betekent voor het oude ambacht van groepsdynamisch werken dat het niet voorkomt in de richtlijnen, dus onder druk staat qua product en daardoor niet meer als indicatie wordt gesteld.

Dit alles heeft effect op het verenigingsleven binnen de NVGP. Het ledenaantal daalt. Mensen zijn niet meer bereid te investeren in iets wat geen theoretische kader heeft met drie letters zoals EFT, SFT of MBT. Ik zie wel leergroepen schematherapie verschijnen via LinkedIn, maar dan is de leertherapeut geen lid van de NVGP. Ik geef zelf les in groepsprocessen en groepsdynamica aan gz-opleidingen, maar dan te weinig uren om het als basiscursus te laten gelden. En ik ben ook geen supervisor. Sterker nog; ik ben niet eens lid van de NVGP. Nog niet, omdat ik mijn inschrijfformulier nog moet inleveren. Dat ik wel lid ben van de redactie komt vanwege een paar jaar oude wens om samen te werken met andere verenigingen die zich richten op groepen en teams. Als voorzitter van de Vereniging voor Multidisciplinaire Psychotherapie (VvMP) die helaas ook met een dalend ledenaantal en een beperkt verenigingsleven kampt, ben ik destijds toegetreden tot deze redactie. Dus de noodzaak tot samenwerking is er, om te kunnen overleven.

Verenigingsleven 2.0?

Maar willen mensen nog wel lid zijn, blijven of worden van een vereniging? Wanneer ik het boek lees van Rotmans over de kanteling in Nederland (Rotmans, 2014), zijn verenigin-

gen niet meer van deze tijd. Hij beschrijft dat wij Nederlanders genoeg hebben van de grote bedrijven en overheidsinstellingen die hij silo's noemt. Deze silo's zijn kwetsbaar omdat ze niet meer mee kunnen bewegen met de toenemende veranderdruk. Hij heeft twintig jaar onderzoek gedaan naar transities in de maatschappij. Deze transities en nieuwe bewegingen kwamen vaak van een zeer klein groepje mensen die buiten de bestaande kaders konden denken en ontwikkelen.

Soms met het effect dat zo'n silo op zijn grondvesten stond te schudden. Hij noemt bijvoorbeeld de nieuwe media die de televisie en radio verdringen, de blogs versus de kranten en het groeiende gebruik van 3D-printers. Maar soms ook wat minder zichtbaar of schokkend, zoals vele burgerinitiatieven in verschillende steden wat betreft leefbaarheid of sociaal ondernemerschap. Een mooi voorbeeld van deze vorm van ondernemerschap is te vinden in de zogenoemde broodfondsen: zzp'ers die zich verenigen rondom vertrouwen en afspraken maken om elkaar van schenkingen (brood) te voorzien wanneer iemand langdurig ziek wordt. Rotmans beweert dat brancheclubs en belangenorganisaties voor een groot deel gaan verdwijnen in de komende jaren, mede omdat deze verenigingen ook tot silo's zijn geworden. 'Als je nu niet meer zo'n club zou bedenken en oprichten, is er kennelijk geen bestaansrecht meer voor' (blz 21). Zo'n uitspraak geeft te denken voor (studie)verenigingen als de NVGP en VvMP. Zijn wij met ons gedachtengoed en kennis ook niet zo'n ontoegankelijke silo geworden? Moeten we ons niet buigen over een geheel andere vorm van verbinden rondom de kennis en kunde aangaande groepen en groepsdynamica? Tijd om de koppen bij elkaar te steken en te filosoferen over dit nieuwe tijdperk en de plek van onze twee verenigingen in de ggz.

Dit tijdschrift

Tijdens onze jaarlijkse beleidsmiddag bij hoofdredacteur Arnout ter Haar in Amsterdam was de stemming in de groep verschillend wat betreft de vele veranderingen in de ggz. Van deprimerend tot overspannen en afstand willen nemen. Het besef dat het allemaal over groepsdynamica gaat, gaf weer ruimte voor creativiteit. Het werd wederom een inspirerende middag brainstormen over groepsprocessen. Dit keer dus over de snelle rolwisselingen in de ggz en de wens van de redactie er het komende jaar over te publiceren. Wat voor een effect hebben deze vele veranderingen en rolwisselingen op het leiderschap en de samenwerking in de ggz?

In dit nummer weer eens mooie onderzoekstabellen over het effect van groepstherapie, in dit geval groepsschematherapie. Het betreft een samenvatting van de lezing van Arnoud Arntz op het NVGP-congres. De vraag is of dit een oud ambacht in een nieuw jasje is, of dat men meer gebruik zou kunnen maken van het oude ambacht. Ook zijn er resultaten van

literatuuronderzoek in het behandelen van zedendelinquenten, beschreven door Ten Hag. Allebei bijzondere artikelen over het effect van het behandelen van cliënten met ernstige problematiek in een groep. Uit het boek *Psychodrama in de praktijk* heeft Pim van Dun een hoofdstuk voor ons bewerkt dat gaat over psychodrama in de groep.

Tevens bijzonder zijn de tegenstellingen binnen de stukken over de sluiting én opening van een centrum voor persoonlijkheidsstoornissen. Rob Koks schrijft over de sluiting van de afdelingen van het Centrum Persoonlijkheidsstoornissen Jelgersma te Oegstgeest. Henk van de Berg sprak op de opening van het Centrum voor Persoonlijkheidsstoornissen van Mediant, in Hengelo. Extremer kan het niet worden wanneer je de ggz als een groep beschouwt. Of toch wel? Lees in dit kader ook de groepsanalyse over het bankwezen naar aanleiding van het boek van Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn*.

NVGP-voorzitter Ingrid Krijnen staat in haar column stil bij een onderwerp wat velen liever uit de weg gaan, of wat met schaamte omkleed kan zijn: het stellen van de verkeerde indicatie voor groepspsychotherapie, met soms schadelijke gevolgen voor de patiënt en voor andere groepsleden.

Wij zijn als redactie al jaren een stabiele en veilige groep. Veilig genoeg om nieuwe redactieleden toe te laten, hebben we geconstateerd. Dus wanneer je een groepsmens bent, en wanneer je denkt dat het verenigingsleven nog levensvatbaar is, wanneer je nieuwe ideeën over groepsprocessen in deze kantelende maatschappij en geestelijke gezondheidszorg hebt, dan ben je van harte welkom. We vergaderen vier keer per jaar met broodjes en gezelligheid. Een vlotte pen is natuurlijk een voorwaarde, maar belangrijker nog is het plezier in het schrijven en het redigeren van andermans schrijfwerk.

Anne-Marie Claassen

Literatuur

Claassen, A. (2014). 'De groep moest het doen.' Een interview over de geschiedenis van de deeltijdbehandeling in Nederland met Frits van Hest en Roelof Wolters. *Groepen, tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 9(3), 27-35.

Haas, W. de. (2010) *Groepsbegeleiding en groepsbehandeling in de gezondheidszorg*. Soest: Nelissen.

Remmerswaal, J. (2015). *Begeleiden van groepen. Groepsdynamica in de praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Rotmans, J. (2014). *Verandering van Tijdperk. Nederland kantelt*. Boxtel: Aeneas.

Yalom, I.D. & Leszcz. M. (2008). *Theory and Practice of Group Psychotherapy*. New York: Basic Books.